

TOP'P'IYA MALAATAA DOONAA

TAMAARISSIYA MAS'AAFAA

5^{tsa} Kifliiyaa

Dawrootsuwan Billeeddawe

- » Daanna Asirat Akkirsaa

Dizaayinari

- » Daanna Siisaayi Taagassa

Pederaale Timirte Minsteeriyaa

Kessuwaa

Kaara

Sintsa

Geluwa -----	iii
SHEMPUWA 1	
Soo Asaa -----	1
SHEMPUWA 2	
Geshshsatetsaa Naaguwa-----	5
SHEMPUWA 3	
Nu heera -----	8
SHEMPUWA 4	
Tirafikiya naaguwa-----	11
SHEMPUWA 5	
Woraa Medosaa -----	15
SHEMPUWA 6	
Wogga -----	18
SHEMPUWA 7	
K’ohiya dooyatuwa-----	21
SHEMPUWA 8	
Wogga Kassatuwa-----	24
SHEMPUWA 9	
Tossa-----	27
SHEMPUWA 10	
Tewunetitya-----	30

GELUWA

Top'p'iya malaataa doonay hara doonatuwappe dummatiya laa''u eeshshatuu de'iino. Hewantuppe koyruu: malaataa doonay kushiyan oosettiyanne ayfiyan sisettiyawanta. Laa''entsuu, malaataa doonaa pidolatuu (kushiya pidolatuu) s'aafuwa oosuwa bolla peeshiya detsaakko gakkibeenna. Koyro malaataa doonaa eeshshaa gaasuwan malaataa doonaa tamaariya mas'aafaa s'uufiyan gidennan pilimiyadan giigis-sinto doorettee. Ha akeekay de'intokka ha wodiyan beettiya wolk'aanne dooyaa guutsatetsaa gaasuwan timirtiya viiduwan giigissanaw dandayettibeenna. Hegishshaw timirtiyya s'uufiyan giigissussay dooru-waadan aketteedda. Laa''entsa malaataa doonaa eeshshaa gaasuwan, s'aafuwa oosuu Amaaraatsuwa giigowa gidoode, ha''i k'ay, Dawurootsuwan biletteedda.

Ha mas'aafaa itti isportiya k'ommuu wooti oosettinto k'onc'issiya mas'aafaadan s'eellana dandayettee.

SHEMPO 1

SOY ASAA

HA SHEMPPUWAPPE NAA-GETTIYA MURUTATUWA

- » Soy asatuwa ayatetsaa dummayiya T/M/M odi erissiino.
- » Soy asaa gidдон de'iya dabbotetsaa dummayiy T/M/D k'onc'c'issiiino.
- » Dabbotaa bessiya k'aalatuwa T/M/D odiino.
- » Soy asatuwanne dabbotaanna oyk'etta ayfettiya malaatatuwa isseetatuwa paattiino.
- » T/D/M nabbabiide akeekiino.
- » Osy asatuwa oosuwa k'ommotuwa k'onc'c'issiya haasaya meegatuwa T/M/D med'd'iino.
- » Pac'ceedda haasaya meegatuwa kuntsiide s'aafiino.
- » Barenttu haasaya meegatuwa med'd'iino / odi erissiino.

Giddobaa:-

- ◆ Dabbotaanna gaketttiya ayfettiya malaatatuwa.
- ◆ Soya asatatuwa ayatetsaa.
- ◆ Soya asatuwanne kiitaa k'ommotuwa
- ◆ Soya asaa bessiya suntsatuwanne dabbotaa k'onc'iissatuwa.
- ◆ Soy asatuwa dabbotetsatuwa k'onc'issussaa
- ◆ Dabbotaa k'onc'c'issiya malaatatuwa.

- ◆ Soy asaa hanotaa k'onc'c'issiya haasaya meegatuwa.

Gishetta pireedi 10

Timirttiya shiik'uu

Astamaariyanto timirttiya doommanaappe kasiyan dentsetsanaw dendo ooshaa T/M/D oochchite.

Ayfettiya malaatatuwa erissite.

Tamaariya mas'aafaa shemppuwa gidдон itti itti timirttiya kifiliyan shiik'eedda oosatuwa, s'eelaa nibaabiya minissiya misiliya k'onc'c'issatuwa tobbiyaw shiik'eedda ooshatuwa tamaaratuu kifile gidон suure ootsana mala udite.

Tammaariya mas'aafan ha shemppuwa gidдон soy asaatuwabanne dabbotetsaa hassayissiya nibaabiya T/M/D nabbabussan tamaaratuu loytsiidenne akeekana kaalliyawa s'eellite.

Tamaaratuu loytsiidenne akeekan kaalliyawa s'eellite, Tamaaratuukka c'ugan gidiide nibaabiya kaallan kaallan nabbabanaadan udite. Nibaabiyakka woysa keena akeekeddiinonto eranaw unto soy asaaba oochchite.

Nibaabiya baaso udiide ,itti itti timirttiya kifiliyan shiik'eedda dooyissatuwa azazuwadan kifile gidдон buzuwaninne c'ugan oosissite. Tamaaratuu ootsowaappe siman aramuwa immite.

Tobbiyaw k'aadaa med'd'iya nibaabiyanna gaketttiya ooshatuwa T/M/D oochchite. Soy asaanne dabbotaa bessiya dumma dumma misilatuwa s'eellanaadaninne T/M/D k'onc'c'issanaadan udite. Tamaaratuu kaalan kaallan barentu soy

asaaba k'onc'c'isanaadan udite .Tamaaratuwawa leemiso udiide itti k'ofay dumma dumma ogiya k'onc'c'ettiyawa tamaratoo T/M/D odi erissite.

Tamaaratuu Ooshaa T?D?M Oochanaadan mentsetsite, perediya go'a bolla peesho ayfettiya malaatatuwa laage k'aalatuwa saleedan s'aafus-saninne T/D/M bessusan wursetsa zaaretsuwa udite.

Akeekissuwa

Astamaariyantto, ha pereediyan ay k'ofaa laamet-tussa ootsanaw T/D/M go'ettite.

Ayfettiya malaatatuwa;

A. Dabbotaa;- soy asaa, abbatto, abbuwa, wog-ga awuwa (aatto, bollatatto, bolluwa, na'aa machcho, teesayatto , nuuchchatto, aawuwa

machcho, aatti asinaa, balakkuwa, michatti na'aa, isha na'aa abbuwa na'aa , abbatti na'aa ,jaalaa.

B. Oosuwa ;- kushiya hiilla ,oosancha, soy genno, kitaay laytsa polawaa

Paatetsaa;-

Soyasaa;- soy asay deretetsaw baasuwa soy asay asinayne macchatta maadettiidde ,zariya ko-chussaninne naanaa eeshshan gomiide dichussan med'd'iya ittippetetsaawanne maaraa ek'otaa.

Aawuu woy aatta woy laa''uukka ittippe soyasaa bolla maataw atuwa gidoode .naanaw koshshiya lellesuwanne maaduwa udiina Naanaykka yela asatuwa boossanawunne azazettanaw bessee.

Dabbotaa k'onc'c'issiya k'aalatuwa	K'onc'c'issuwa
Wogaawuwa a	Wogaawuwunne/aatto yelawantta
Wogaawuwa/aatto	Aawuwa/aatto yelawantaa
Aatto /aawuwa	Yelawantta
Abbatto	Aatti /aawuwa michchatto
Abbuwa	Aawuwa/aatti ishaa
Bolluwa	Naatti/michatti asinaa woy machatti ishaa machatii/ asinaa aatto /aawuwa
Na'aa machcho	Attuma na'ay akko macheatto.
Nuuchchaa Nuuchchatto	Asinaa Isha /Isha machcho attumawo
Teesayatto	Asinaa michchatto
Na'aa Naatto	Aattinne aawuwa mac'c'a naatto woy attuma na'aa
Jaalaa	Tiiuu haraawa kirssinna dentssoode gidduwan med'ettiya dabbota k'ommuwa.
Aawuwa machcho Aatti asinaa	Aawuu akko machchatto /yelabeennanno aatto akkaw asinaa yelibeennawa
Balkkuwa	Asinay woy machachatta kareppe woy hara asaw yelo na'aa woy naatto

Hawaappe garssan miiretinttu soy asaa yuushshuwan shik'a soyasatuwanne kiitaa tamaratoo nabaabiide tamaariya mas'aafa garssan shiik'eedda ooshatuwa tamaratuwa oossite.

Soy asatuwanne untu kiitaa k'onc'c'issiya k'antsa s'aafuwa miiretinttu soy asaa.

Daanna Abbabi miireti wogaawuwa, untu kii-taappe

shemppowantta genni Birk'k'a Miireti,wogga daayo.Inttu soy gidдон oosiyawantta

Masarata miirati Abbatto . A/za zal''anchatto.

Birk'k'ali miireti Abbuwa I/Izai gimbbiya ootsiyawa

Tasfaye miireti Aabba ,Ikka s'abak'aa

Haanna miireti daayo , Akka tamarissiyanno/ asttamaaratto.

Mula miireti Bollotatto;- Akka s'aafatto.

Hiwoota Miireti abbuwa naatto.:- Akka Aakimatto

Kabade miireti Isha, Ikka yetsancha.

Mokkkonne miireti asina. Ikka Ajjiriya laggee.

Yohannisi miireti Isha na'aa Ikka k'eri naanay

Peeshiyasaa kifiliya tamaariya.

Haasa meegaa;- guussay kumentsa k'ofaa immana danddayiya maaran was'etteedda k'aalatuw woy turatuwa shiik'uwa.

Paattiya haasaya meegaa;- suurrenne suure gidenna kiitaa aatsanaw kooyoode med'ettiya haasaya meegaa.

Leemiso;-

Alimaze newu aappun laytsee ?

Ne oonanna de'ay ?

Kiittiya haasaya meegaa ; - kiitaa/ azazuwa/ aatsanaw koyyiya med'd'iya haasaya meegaa,

Leemiso;-

penggiya gorddite.

Golliya pittite.

Maado miishsha;-

Pootuwa /misiliya , misiliya k'onc'c'issuwa, posteriya , charttiya /zaraa, pilashi karddatuwa, melatiyawa , T/D/M malaataa mas'aafa /malaataa biletsaa/

Yigetsaa

- ◆ Soy asatuwa ayatetsaa T/M/D erissowa be'ite.
- ◆ Soy asatuwanne dabbotaa bessiya misiliya T/M/D paatetsa danddayowa d'iishissite.
- ◆ Pac'eedda haasaya meegatuwa maaran kuntuusiide T/M/D bessuwa danddayowa kaallite.
- ◆ Soy asatuwa kiitaa Diraamadan bessanaw doommowa be'ite.
- ◆ Soy asatuwa suntsaa T/M/D oduwa/bessuwa danddayowa be'ite.
- ◆ Dabbotaanna gaketti shiik'iya ooshatuwaw haniya zaaruwa T/M/D imuwa danddayowa diishissite.
- ◆ T/M/D Nabbabi akeekussa era yiggite.
- ◆ Misiliyan zemppeedda kiitatuwa T/M/D paat-tussa danddayowa kaallite.
- ◆ Dabbotetsa bessiya k'aalatuwa T/D/M odiyawa bessiyawa kaallite.
- ◆ Dabbotaa k'onc'issiya malaatatuwanne k'aalatuwa shisshi gatsuwa danddayowa kaallite.

SHEMPPO ITTUWA DOOYISSUWA ZAARUWA

TTTT TIMIRTIYA LAA'A

DOOYISSUWA ITTA

1. Itta
2. Laa'a
3. Wursesetsa
4. usuppna
5. Naanaa
6. Girima daaya, abbastanne michchatta.
7. Girima Isha machchonne michatuwa
8. Aawuu, abbuunne michatti asinay

Dooyissuwa Laa'a missennawa

1. Michchatto
2. Aawuwa
3. woggadaayo
4. Abbuwa
5. Attumawa
6. Aawuwa machocho

Dooyissuwa Heezza;- Misiya

1. Na'aa machcho
2. Aatti woy aawuwa michchatto.
3. woggaaawuwa/ aatti aawuwa/aatto
4. Aatti woy aawuwa ishaa
5. Isha machcho woy asinaa Isha
6. Naatti woy michchatti asina woy machchatti Isha.

Timirttiya oydda

Dooyissuwa Itta

1. Miireti abbatti oosuwa zal'iya
2. Haanni oosuu Asttamaaretetsa.
3. Miireti abbuwa oosuu gimbbiya kes's'iyawa
4. Hiwooti oosuu misiliya dentsiyanno.
5. Miireti Isha oosuu yetsancha

Dooyissuwa laa'a

1. abbuwa
2. Abbatto
3. woggaaawuwa/aatto
4. Abbatto
5. Isha
6. Abbuwa
7. Woggaa aawuwa/aatto
8. michchatto
9. Teesaytto
10. Isha machcho/nuuchchatto Asina Isha/nuuchchaa 1
11. Wogga aawuwa aatto/aawuwa
12. Na'aamachcho

SHEMPPO 2

GEESHSHATETSA NAAGUWA

Ha shemppuwappe naagettiya Murutatuwa

Tamaaratuu ha timirttiyappe simani-□

- » pitussanne geeshshatetsa ayatetsa T/M/D k'onc'c'iino.
- » Buzonne heeraa geeshshatetsa naagenawappe yiya metatuwa T/M/D odi erissee.
- » Buzo geeshshatetsaa naaganaw udetana bessiya yewatuwa bolla T/M/D tobbettiino.
- » Heeraa geeshshatetsaa naagiyawaw s'eelliyawaa T/M/D odiino
- » Geeshshatetsaa naagennawe akiya metuwa paatti T/M/D k'onc'c'issiino.
- » Barentta Geeshshatetsa pac'an yiya harggiyappe
- » Buzonne heeraa geeshshatetsaw de'iya gaketetsanne dummatetsa T/M/D k'onc'c'issiino. misiliya markkan k'onc'cedda kiitatuwa T/M/D paattiino.
- » oyddu k'aalatuwappe /malaatatuwappe bol-laa oykka haasaya mega T/M/D medd'iino
- » Misenne mise gidenna k'aalatuwa T/M/D go'ettiino.
- » pac'ca haasaya meegaa kuntsuwan T/M/D ootsiino.

Gidobbaa;-

- ◆ Buzonne heeraa geeshshatetsa naaguwa.

- ◆ Geeshshatetsa naagennawan yiya metatuwa
- ◆ Buzo geeshshatetsa naaguwa oosuwa
- ◆ Geeshshatetsaw pitetsaw de'iya bessiya s'eelaa
- ◆ Geeshshatetsaa pac'an yiya harggatuwa
- ◆ Buzonne heeraa geeshshatetsaw de'iya gaketetsanne dummatetsa
- ◆ Geeshshatetsa bessiya k'onc'c'issiya suntsaanne peeshshuwa.
- ◆ misenne mise gidenna k'aalatuwa.

Gishetta perediya - 10

TIMIRTIYA SHIIK'UWA

Astamaariyantto, gallassaa timirttiya dentsetsiyanne dendo ooshaa T/M/D go'ettussan doom-mite. Kaaraanne oyketta ayfettiya malaatatuwanne baaso c'achatuwa akeekite.

Shemppuwaa garssan itti itti timirttiya shaakuwan shiik'eedds oosatu, s'eelaa nibaabiya dichiya misile markkatuwanne toobbiya shiik'a ooshatuwa tamaaratuwa kifile garssan maaran ootsana mala udite.

Tamaariya mas'aafa gidдон ha shemppuwa gidдон buzonne heeraa geeshshatetsa haasayissiya nibaabiya tamaaratoo sirp'p'i gi T/M/D Nabbabus-san tamaaratuu akeekaninne k'ofan kaalliyawa geeddite. Tammaratuu nibaabiya kaallan kaallan adarssuwa adarssuwan nabbabana mala udussan akeekedda k'ofaa barenttu k'onc'c'issuwa T/M/D k'onc'c'issanaadan udite. Nibaabiyaakka woysa keena akeekeddinonto oochejhite.

Nibaabiya baaso udiide, itti itti timirttiya shaaku-

wan shiik'eedda dooyissatuwa azazuwadan kifile gidдон buzuwaninne c'ugan ootsissite. Tamaaratuu dooyissuwa ootsowaappe guyyiyan aramuwa immite.

Toppiyaw kaadaa ogiya med'd'iyanne nibaabi-yanna gaketitiya ooshatuw ooshussan laa''a laa''a gidi tobbettanaadan hanotaa miikkisite. Kaa-laana kaallan kesiide geeshshatetsaa naagussaaba T/M/D odierissanaadan udite. Barenttuwaanne heeraa geeshshatetsaa naagussan , barentta wooti geeshshatetsaa pac'an yiya harggiyappe naagiinonto T/M/D odi erissana mala dentsetsite. Dumma dumma geeshshatetsaa naaguwa oosuwa bessiya misilatuwanne /pootatuwa/ giigissussan tamaratu laa''anne c'ugan gidide T/M/D odi gelissanaadan udite. Tamaratu ooshatuwa T/M/D oochchana mala mentsetsite ,pereediyan go'aa bolla peeshsha ayfettiya malaatatuwa lagge k'aalatuwana saleedan s'afiide T/M/D bessiide wursetsaa zaaretsuwa udite.

Akeekissuwa

Astamaariyantto, ha pereediyan ay k'ofaa laamettussa udanaw T/M/D go'ettite.

Ayfettiya Malaatatuwa

- A. Heera Geeshshatetsa;- Harggiya ,pas'atetsa,metuwa ,gaasuwa k'eeri do'atuwa, hambbalachettussa,C'arkkuwa hambballaachettussa, haatsa hambbalachettussa, heeraa hambbalachettussaa, sagaraa .
- B. Buzo geeshshatetsa;- kushiya meechcha ,bolla meechchaa, huup'iyaa meechchaa,soy pitetsaa, aachaa mik'k'etsaa, mayuwa geeshshatetsa, suguntsaa c'ugaa , gediya geeshshatetsa c'aamma geeshshatetsa,

Paatetsaa; Buzo geeshshatetsaa naaganaw Oosettiya yewatuwa.

Buzo geeshshatetsa naaganaw dandettiyyabatuwa	Geeshshatetsaa naagenawan yiya pas'atetsa metotuwa
Bolla meechchaa Huup'iyaa meechchaa Achchaa miik'etsaa S'uguntsaa c'gussaa Mayuwa meechchaa Som''iyaa meechchaa Gediya meechchaa	Uluwa sakuwa Ayfiya sakuwa K'ufissuwa Galbba harggiya

Astamaariyantto, buzo geeshshatetsa naaguwanne buzo geeshshatetsaa pac'an yiya metatuwa yuushshwan tamaratuwa tobbissite.

Heeraa geeshshatetsa naaganaw udettiya yewatuwa	Heera Geeshshatetsaa naaguwa d'ayuwan yiyame-totuwa
Miis'aa geeshshussaa Ank'k'ashaa shiishshi guudetsaa Ogiya geeshshussaa Ank'k'asha haniya ogiyan digussaa C'iishshatuwanne mit-satuwa tokussaa	C'arkkuwa hambbalachettussa Haatsay hambbalachettussa Pas'atetsaa metuwa C'arkkuwan yiya harggiya Shemppiya bolla kifilatuwa bolla gakkiya pas'atetsaa metuwa.

Astamaariyantto ,Heeraa geeshshatetsaanne heeraa geeshshatetsaa d'ayuwan yiya metatuwa yuushshuwan tamaratuwa tobbissite.

Maado Miishshaa;-

Pootuwa/misiliya k'onc'c'issatuwa ,posteratuwa, charteratuwa zaratuwa plashe karddatuwa ,melatiyawantta T/M/D malaataa biliya mas'aafaa.

yigetsaa ;-

pitetsanne geeshshatetsa ayatetsaa T/M/D k'onc'c'issanaw danddayeddawa diishshissite.

- ◆ Buzonne heeraa geeshshatetsaa naagenawawappe yiya metatuwa T/M/D odi gelissuwa danddayowa seellite.
- ◆ Geeshshatetsaa naagennawe kaaletsiya metuwa paatti T/M/D billiyawa danddayeeddentto be'ite.
- ◆ Buzo geeshshatetsaa naaguwa oosuwa T/M/D paatetsaa danddayeeddentto kaallite.
- ◆ Barentta geeshshatetsan pac'an yiya harggetuwappe naagana danddayiyya ogatuwa T/M/D oduwa danddayowa d'iishissite.
- ◆ Buzonne heeraa geeshshatetsaw de'iyaa gaketetsaanne dummatetsaa T/M/D k'onc'c'issuwa danddayowa biddite.
- ◆ Misiliya k'onc'c'issuwa danddayowa biddite
- ◆ Misiliya k'onc'c'issuwa zemppa kiitatuwa T/M/D paatetsaa danddayowaa kaallite.

- ◆ Misenne misegidenna k'aalatuwa T/M/D go'et-towa be'ite.

Shemppo laa''uwa Dooyissatuwa zaa

Shemppo laa''uwa Dooyissatuwa zaaruwa

Timirttiya Laa''a

Dooyissuwa Itta

1. Itti heeraa
2. Tasfaayanne Ink'ko
3. Buzo geeshshatetsaaba
4. Geeshsha
5. K'ohiyawa

Dooyissuwa Laa''a

1. Tuma
2. Wore
3. Tuma
4. Tuma
5. Wore
6. Wore
7. Tuma

Dooyissuwa Heezza

1. B	4. C'
2. D	5. D
3. D	

Shemppo Laa

Geeshshatetsaa naaguwa

Dooyissuwa oydda; abboyuwa

1. B	4. C'
2. D	5. D
3. D	

Timirttiya oydda

Dooyissuwa Laa''a

1. Wore
2. Tuma
3. Wore
4. Wore
5. Wore
6. Tuma
7. Wore
8. Tuma
9. Wore
10. Tuma

SHEMPPO 3

NU HEERAA

Ha shemppuwaappe naagettiya murutatuwa;-

Tamaaratuu ha timirttiyappe siman

- » Heeraa ayatetsaa T/M/D billi odiino.
- » Katamaanne gas'ariya heeraa hanotaa shaakkiino
- » Dumma dumma heeran de'ana danddayiya dummatetsaanne gaketetsa T/M/D odiino.
- » Barenttu heeran hanettiya oosatuwa dooyaa laamettiino.
- » Heeraa lellesuwan de'iyaa shiik'i oosuwa T/M/D odigelissiino.
- » Barenttu heeraa ha"i wode haasaya meegaan T/M/D koncc'issiino.
- » Pac'eedda haasaya meegatuwa kuntssan T/M/D ootsiino.

Giddobaa

- ◆ Nu heeran beettiya yewatuwa.
- ◆ Heeraa naagussayenne lellesuu demissiya go'aa
- ◆ Heeraa, bessaanne med'etaa hanotaa suntsatuwa
- ◆ Heeraa ittippetetsanne dummatetsaa.
- ◆ Heeray hambbalaachchettussaw gaasuwa.
- ◆ Gas'ariyanne katamaa heeraa
- ◆ Heeran hanettiya gallassa gallassa oosatuwa koncc'issuwa
- ◆ Misenne mise gidenna malaatatuwa.

Gishetta pereediya - 10

Timirttiya shiik'uwa

Astamaariyantto gallaassaa timirttiya dentsetsiyaanne dendo ooshaa T/M/D ooshussan doommite. Heeraappenne heeraa lellessuwanna gakettiya ayfettiya malaatatuwa erissit

Shemppuwa garssan itti itti timirttiya shaakuwan oosatuwa s'eelaa nibaabiya mentsetsiya misilliya k'onc'c'issatuwanne tobbiya shiik'o ooshatuwa tamaaratuu kifile gidдон maara ootsana mala udite.

Tamaariya mas'aafan gas'ariyanne katama heeraa haasayissiya nibaabiya tamaaratoo T/M/D nabbabiide tamaaratuu loytsiidenne akeekan kaallowa geeddite. Nibaabiyanna gakettiya ooshatuwa T/M/D oochchite.

Tamaaratuwac'ugan shaakkiide nuibaabiya shiri nabbabanaadan udite. Niobaabiyakka woysa k'ofaa akeekeddinontto oochchite. Nibaabiya baaso udiide shiik'eedda dumma dumma dooyissatuwa azazuwadan sellenne c'ugan oosissite. Tamaaratuu dooyissuwa ootsowaappe guyyiyan woysa keena ootsedinonttoo aramiide minssiyan suurissiya borinashshuwa immite.

Heeraa lellesuwa, gasariyanne katamaa bessiya misilatuwa bessiide untu mishaa T/M/D k'onc'c'issana mala udite. Tamaaratuu barenttu heeran polettiya heeraa lellesuwa oosuwa kaallan kaallan T/m/D k'onc'c'issanaadan udite. Duimma dumma med'eta heeratuu aya melatintto tamaaratuu misiliya med'd'iide bessana mala udite. Nibbiy kaallan klaallan darssuwa ddarssuwan nabbabaanadan akeeko k'ofa barenttoo T/M/D Konc'c'issanadan udite Tobbiyawa soobbiya ooshaa ooshussan tamaaratuu laa"aa laa'a gidi T/M/D tobbettana mela udite.

Tamaaratuu ooshatuwa Tdm ooshettana mala mentsetsite. Pereediya go'aa bolla peesha ayfettiya malaatatuwa lagge k'aalatuwa saleeda bolla s'aafussaninne T/M/D bessusan wurssetsa zaaret-suwa udite.

Akeekissuwa;-

Asttamaariyantto ha pereediyan ay k'ofaa laamet-tussa ootsanaw T/D/M go'ettite.

Ayfettiya malaatatuwa □ -

C'arkkuwa eeshshaa, hambbalaachetussa, harg-giya pas'atetsaa ittisaa asaa, katamaa ,gars'ariya, shaafaa, abbaa, del'iya pulttiya di'uwa ,shemp-piyasa , puuttiya, woraa zooziya/ zoozettiyasa , dembbaa/ dembbattiyasa, bazuwa / bazzottiya sa , hentsanchaa , ak'uwa ,pook'iya

Paatetsaa:-

Heeraa lellesoo paatettiya oosatuwa	
Ank'k'ashaa shiishshi s'uugussaa Mitsaa toket-saa	
Ogiya geeshshussaa Ank'k'aa maaran digussaa	Biitta woddaa naagussaa Biitta woddaa naagussaa Goggiyawa maaran yedussaa

Asttamaariyantto heeraa naagennawaappe yiya metatuwa bolla tamaratuwa T/D/M toobbissite.

Maado mishsha;

Pootuwa /misiliya, postteriya /charttiya/zaraa, pilashi karddatuwa, melatyawantta ,T/M/D bilettaa malaataa.

Yigetsaa;-

- ◆ Heeraa ayatetsaa T/D/M k'onc'c'issinotto d'iishissite.
- ◆ Gas'ariyaanne katamaa med'aa dummayiinontto be'ite,
- ◆ Dumma dumma heeraa med'aa bessiya misilatuwa T/D/M paattiinontto yiggite.
- ◆ Dumma dumma heeraa lellesuwa oosuwa diraamaadan maaran T/D/M bessiinontto kaallite.
- ◆ Heeraa dummatetsaanne dabbotetsaa T/D/M barentto hanowaadana k'onc'c'issinontto kaallite.

SHEMPPO HEEZZUWA DOOYIS-SATUWA ZAARUWA

Timirttiya Laa'a

Dooyissuwa itta

1. Tuma
2. Wore
3. Wore
4. Wore
5. Wore
6. Tuma
7. Tuma
8. Tuma
9. Wore
10. Tuma

Dooyissuwa laa'a

1. Balguwa
2. Ak'uwa
3. nu"aa
4. pulttuwaappe
5. wora

Timirttiya Heezza

Dooyissuwa Laa'a Misiliya

1. E	6. I
2. H	7. D
3. B	8. C'
4. J	9. A
5. G	10. D'

Timirttiya Ichchesha

Shaakuwa laa''a

Dooyissuwa Itta

1. wore
2. Tuma
3. Tuma
4. Wore

Dooyissuwa laa''a

1. C
2. D
3. B
4. A
5. D

SHEMPPO 4

TIRAAFIKKIYA SAROTETSAA

Shemppuwaappe Naagettiya murutatuwa

Tamaaratuu ha timirttiyappe siman

- » Baaso Tiraapikkiya wogatuwa T/M/D bessiino.
- » Tiraapikkiya poo'uwa malatuwanne wogaa gatsiide T/M/D k'onc'c'issiino.
- » Tiraapikkiya wogay ayaw koshshintto T/M/D tobbettiino .
- » Tiraapikkiya wogay go'ettussan tiraapikkiya danuwaappe naagettiino.
- » Ek'ka kaamiyan te'etti k'ad'aa kantsussay koshshennawa akeekiino.
- » Zebra/s'aazuwa/ k'ans's'yaasa go'ettussan ogatuwa pinniino.
- » Baaso Tiraapikkiya maaratuwa T/M/D odi gelissiino.
- » Misiliya k'onc'c'issuwan zemppa kiitatuwa T/M/D bessiino.
- » Pa'c'a haasaya meegatuwa kuntssan T/M/D ootsiino.

Giddobaa;-

- ◆ Tiraapikkiya sarotetsaanne ogiya maaraa/wogaa .
- ◆ Ogiya bolla udetana bessiya naaguwa.
- ◆ Tiraapikkiya poo'uwa go'aa

- ◆ Tiraapikkiya sarotetsaa naagussan danduwa te'ussaa hiillaa.
- ◆ Tiraapikkiya maaray koshshussa.
- ◆ Baaso tiraapikkiya maaratuwa
- ◆ Suntsaanne peeshshuwa k'onc'c'issuwa go'ettussan haasaya meegaa med'd'ussaa.
- ◆ Haasaya meegatuwa garssappe k'onc'c'issatuwa shaakussaa.

Gishetta pereediya-12

Timirttiya shiik'uwa

Astamaariyantto ,timirttiya doommanaappe sintsa beegotsiya dendo ooshaa T/M/D oochite. Ay-fettiya malaatatuwa erissite. Aanaanna gakettiya ayfettiya malaatatuwanne bayra k'ofatuwa erissite.

Itti itti timirttiya shaakuwan shiik'edda oosatuwa, s'eelaa nibaabiya mentsetsiya misiliya k'onc'c'issatuwanne tobbiyawa shiik'o ooshatuwa tamaaratuu kifile gidдон maaran ootsan mala udite.

Tamaariya mas'aafan ogiya bolla k'aatsaa haasay-issiya nibaabiya T/M/D nabbabussan tamaaratuu loytsiidenne akeekan kaallowa bidetsa, Tamaaratuu kaalan kaallan adarssuuwa adarssuwan nabbabanaadan udussan akeeko k'ofaa barentto biletan wozanan T/M/D k'onc'c'iissanaadan udite. Nibaabiyakka woysa keena akeekeddinonnto oochchite.

Nibaabiyan zemppiide itti itti timirttiya shaakuwa shiik'o dooyissuwa azazuwadan kifile gidдон buzone c'ugaan oosissite. Tamaaratuu dooyissuwa ootsowaappe aramuwa immite.

Tamaaratuu sellenne c'ugan nibaabiya nabbabi tobbettanaadan udite. Tamaaratuu ooshaa T/M/D ooshettanaadanne zaaranada udite. Asay barena Tiraapikkiya danuwappe ashshanaw ayaa udana bessinontto T/MD k'ofaa laamettanaadan miikkissite. Kifile gidдон Tiraapikkiya maaraa T/M/D dooyanaadan miikkissite Baaso gidiya Tiraapikkiya malaatatuwa bessussaa guja paatetsa T/M/D udite.

Tamaaratuu ooshatuwa T/M/D oochchanadan minissite. Kifile pereediya go'aa bolla peeshsho ayatetiya malaatatuwa saleedda bolla s'aafiidenne T/M/D bessussann malaatatuwa saleedda bolla s'aafiide T/M/D bessussan wursetsa zaaretsuwa ootsite.

Akeekissu:-

Asttamaariyantto ha perediyan ay kofaa laamussa ootsanaw T/M/D go'ettite.

Ayfettiya malaatatuwa:-

Tiraapikkiya poo'uwa malaa ,polisiya kaamiya ,bishkkilitiya motori saykiliya, baaburiya, kaamiya/baaburiya danuwa, bululiyawantta ,gediya ogiya, mask'k'ale ogiya ,dantsuwa woy dabaaba, aashuwa woy zarp'p'iya pinuwa, asppalittiya woy kaamiya k'ad'd'aa baaburiya hadiidiya

Paatetsaa:-

Bululiyawanttanne gediyaawa aatsiya tiraapikkiya poo'uwa malaanne maaraa.

M.P	Bululiyawantta aatsiya tiraapikkiya poo'atuwa malaanne maaraa	
	Poo'uwa malaa	Maaraa
1.	Duumo	Lekkate manni tayisara xuru-roonni masmara sa'nikki uurra
2.	ZO'uwa	Gediyaawu kantsanaw yafaretto yafaraa aad'd'ennan
3.	Zo'uwanne galal'uwa	Ek'k'awanttu baanaw giigetussa
4.	C'ililuwa	Barenttu koyyosaa buussaa
	Galaa'uwa	Mas'k'k'ale ogiya gidduwan de'iyawe dirbban kesanawunne geliide'iyawe k'assi ek'k'ussa.

M.P	Gediyaawa aatsiya tiraapikkiya poo'atuwa malaanne maaraa	
	Poo'uwa malaa	Maaraa
1	ZO'uwa	Gediyaawu digettasan ek'k'ussa
2	C'ililuwa	Gediyaawu eesuwa ogiya kantsussa

M.P	Doogote aana tiraafikete qoropho ledo amadamino tiraafikete caabbichuwa law-ishshaho shogiyani tiraapikkiya sarotetsaanna oyketsaanna oyketta tiraapikkiya malaatatuwa	
1		Ek'k'aade kasiya imma
2		Kaammii ek'k'isay de'iyawa k'onc'c'issee
3		Adussa saatiya essussay digetteedda
4		Malaataa wursetsay gakkanaw essussay digetteedda.
5		Malaattay beettiya bagganna aad'etsay digetteedda

6		Gediyaawo degetteedda
7		Gediyaawy s'alalaw imettasa
8		Gediyaawu kantsi aad'd'iyasa
9		Tamaaratuu c'oriyasa gidowo eesuwa guutsi naagetti laaggussa/ bululissa
10		Dantsuu/babaabaya gakettyaawo naagetti laaggussa/ bululissussa
11		Tiraapikkiya aatsiya poo'uwa gakettyawo naagetti laaggussaa/bululissussa.
12		Mask'k'ale ogii gakettya gishshaw naagetti bululissussa.

Tiraapikkiya wogay koshshussa

- ◆ Ogiya bolla maaraa malaatatuwanne azazuwa bonchchanaw.
- ◆ Tiraapikkiya po'uwa azazuwaw haniya zaaruwa immanaw
- ◆ Eesotetsaa keenaa zawa bonchcanaw
- ◆ K'aas's'iyanne ek'kiya wode koshshiya malaataa kooshshiyasaninne wodiyan go'ettussa.
- ◆ Naagetti bululissanaw
- ◆ Eesotaa naaggi bululissanaw
- ◆ K'aatsaa wogatuwaw moodettanaw
- ◆ Bululiyawanttun gakkiiya danuwa guutsanaw
- ◆ Bululissiyawantu lo'o kandduwa mentsetsanaw

- ◆ Ogiya go'ettiya haranttunna ayyaanaana gakettsaa medd'anaw.

Astamaariyantto, Tiraapikiya naagennawappe yiya metatuwa s'eelliyawan tamaaratuwa Top'p'iyaa malaata doonan tobissite.

K'onc'c'issiya k'aalaa;- geetettiyawe itti yewuwa ayatesaa, eeshshaa malaa kandduwa /hanotaa/ ubbakka k'onc'c'issuwa go'aa bagganna s'eelloode laa''uwan shaakettee. Hewantukka suntsa k'onc'c'isso /sunk'k'o/nne peeshsho k'onc'c'isso/ pek'k'o geetettiino.

Leemiso;-

Wogga golliya ,k'ara tamaariya ,adussa mitsaa, leeo wodoruwa

Maadomiishshaa:-

pootatuu misilatuu , postteratuu, charttarauu ,zaratuu, pilashi karddatuu,

melatiyawanttu, T/M/D biletsa malaatatuu.

Yigitsaa;-

- ◆ Traapikkiya wogaa koshshussaa T/M/D k'onc'c'issuwa danddayowa seellite .
- ◆ Dumma dumma ogiyaa tiraapikkiya wogatuwa bessiya misiliya be'iide T/M/D k'onc'c'issuwa danddayowa kaallite.
- ◆ Baaso tiraapikkiya wogaa akeekowaa yigete.
- ◆ Tiraapikkiya woga naaguu koshshiyawa T/M/D k'ofaa immiyaawa be'ite.
- ◆ Gediyan hemettoode haddirssanna beettiyawa T/M/D odiinontto d'iishshite.
- ◆ Ek'ka kaamiyan te'etti ogiya pinussay koshshennawa akeekeddiinontonne biddite.
- ◆ Kaamiya k'ad'd'an kaa'ussay dano gidiaawa T/M/D paattiinontto d'iishshissite.
- ◆ S'aazuwa/zebiraa k'ans's'uwa go'ettiide ogiya pinussaa T/M/D odiinontto be'ite.
- ◆ Haasaya meegaa k'untsuwan T/M/D maaran bessiinontto yiggite.
- ◆ Misiliyaa k'onc'c'issuwan zemppedda kiitatuwa T/M/D paattiinontto kaallite.

Shemppo oydduwa Dooyissuwa zaaruwa.

Timirttiya laa'a

Shaakuwa Itta

Dooyissuwa Laa'a

1. D'	4. B
2. A	5. D
3. C'	

Timirttiya Ichchesha

Shaakuwa Laa'a

Dooyissuwa Itta

1. Tuma
2. Tuma
3. Wore
4. Tuma

SHEMPPO 5

WORAA MEDOSATUWA

Shempuwappe naagettiya muru- tatuwa

Ha timirttiyaappe siman tamaratuu;-

- » Wora medosatuwa de'uwanne muussaa hanotaa T/M/D k'onc'c'issiino.
- » Wora Medosaa go'aa T/M/D odi gelissii-
no.
- » Wora medosaa dumma eeshsha k'onc'c'is-
suwa T/M/D odiino.
- » Wora medossaw udana bessiya naaguwa
T/M/D paattiino.
- » Wora busetsay wora do'atuwaw bete/gang-
gol gaaso gidyaawa T/M/D odi gelissii-
no.
- » Dumma dumma wora medosatuwa
suntsaa T/M/D k'onc'c'issiino.
- » Pac'eedda haasaya meegatuwa kuntsusan
T/M/D

Giddobaa;-

- ◆ Wora medosaa de'ussaanne Muussaa.
- ◆ Wora medosaanne malaata suntsatuwa
- ◆ Wora do'aa dumma eeshshaa.
- ◆ Wora busetsaanne wora do'atuwa
- ◆ Haasaya meegatuwa ootsussa.
- ◆ Sunk'katuwa/Suntsaa k'onc'c'issatuwa go'etussa.

Gishetta pereediya - 9

Timirtte shiik'uwa

Astamaariyantto ,timirttiya doommanaappe sint-
sa dentsetsiya woy dontsaa ooshaa tamaratuu
eriya wora medosatuwa T/M/D oochchusan
doommite. Ayfettiya malaatuwa erissite. Huup'e
kaaraanna oyketta ayfettiya malaatuwaanne
de'iya k'ofatuwa erissite wora medosaa suntsat-
uwa, muussaanne de'uwa hanotaa T/M/D erissite.

Itti itti shaakuwan shiik'eedda oosatuwa s'eelaa
nibaabiya mentsetsiya misiliya k'onc'c'issatu-
wanne tobbiyaw shiik'a ooshatuwa tamaratuu
kifile gidдон maara ootsana mala udite.

Tamariya mas'aafan ha shemppuwan osuwaaba
hassayissiya nibaabiya c'o'u gi T/M/D nabba-
biide tamaratuu loytsiide nne akeekana kaalliya-
wa geeddite. Tamaratuwaakka c'ugan shaakkiide
nibaabiya zaari nabbabanaadan udite. Nibaabiyak-
ka woysa keena k'ofateeddinontto oochchite.

Nibaabiya baaso udiide itti itti timirttiya shaaku-
wan shiik'a dooyissatuwa azazuwadan kifile gid-
дон sellenne c'ugan osissite. Tamaratuu dooyis-
satuwa ootsowaappe guyyiyan aramuwa immite.

Nibaabiya kaallan kaalla adarssuwa adarssuwan
nabbabana mala udiide akeekedda k'ofa barenttu
doonaninne k'onssuwa sisetsa T/M/D k'onc'c'is-
sanaadan udite. Tamaratuu dooyissuwa ootso-
waappe siman aramuwa immite.

Wora medosatuwa shaakkiide k'onc'c'issatuwa
T/M/D odi gelissite wora medosatuwa muussaa
hanotaanne dumma eeshshaa tamaratuu T/M/D
odi gelissanaadan dooyissite ,Tobbiyaw shoob-
biya ooshaa oochchusan tamaratuu laa'a laa'aa
gidi tobbettanadan miikkissite. Dumma dumma
wora medosatuwa suntsa k'onc'c'issatuwa go'et-
tusan de'ussaanne dumma eeshshatuwa T/M/D
haasaya meegaa k'onc'c'issiino.

Tamaaratuu ooshaa T/M/D ooshettanaadan minisessino. Pereediyan go'aa bolla peesho ,ayfettiya malaatatuwa lagge k'aalatuwa saleeda bolla s'aafussaninne T/M/D bessussan kuushsha zaaret-suwa udite.

Akeekissuwa:-

Asttamariyantto ha pereediyan ay k'ofaa laamussa udanaw T/M/D go'ettite

Ayfettiya malaatatuwa

A. woraa medosa :- wora ,wora kanaa, jeeriya, Babark'k'iyaa, osuwa, mentsaa ,s'adiya ,geshshuwa, k'aariya ,wonna , washaa, gen'iya , Dawiya,

B. Muussaanne de'uwa;- Muussaa ,ashuwa miyawa maataa miyawa ,deussaa.

Paatetsaa;-

Woraa medosatuu geethshan ,haatsan ,mitsa bolla de'iyawa, c'arkkuwa bolla paalliyawanne antsen-na medosatuu ubbatuu woraa medosaa geetetiino.

Woraa medosatuu med'an de'uwan muussan ,malaaninne lil'uwan hawa malatiya yewatuwa ubban dummattiyawantta .

Woraa medosatuu hasay de'iyasaa de'iyasaappe haakki de'ussan ollan woy gonggoluan , c'iilimma woraa gidoo , adussa adussa maatay c'orasan maatatiasaninne demba gidasan, odooruu c'orisan ,ho'iya (bazzuwan) haatsay de'iyaa heeran woy haatsaa garssan de'iyasa bolla de'iino.

De'ussay untu med'aadan dummatee. Muusanikka barenttu med'aadan maataa. Kashiyanne bonc'c'a bonc'c'iyaa miyawa ashuwa miyawa gus'unatuwanne nhoo'otuwa miyawantta, Iitabaanne hayk'k'a medosatuu miyawantta yerdetsi buutissiyawantta. Untu bolla l'iluunne malay barenttu zariyaadan dummatee. Top'p'iyaa beettiya eretta woraa medosatuu geetettiyawanttu, babark'k'iyaa ,wora kanaa , zook'atto / k'ac'c'inattu/ demba hariya gaammuwa ,naahiya ,wonna, k'aariya ,s'adiya h.h.m nne duma duma kofatuwa.

Woraa medosatuu	Woraa medosatuu udetana bessiya lellesuwa.
◆ Seelliyawantta yaarechchanaw	◆ Seeribantta shaakkaa digussaa
◆ Demishaa pultto	◆ Woratuwa lellesussa
◆ Galbban duma duma mayotuwanne c'aammaa med'd'anaw	◆ Haatsatuwanne abbatuwa lellesussa.
◆ Ashuu k'umatetsaw	◆ Woraa busetsaa digussaa
◆ Kac'iinne achahay alleek'obatuwa med'd'anaw.	

Astmaariyantto □- wora medosatuu lellesuwa udennawaappe yiya metotuwa bolla s'eelliyawan tamaaratuu T/M/D go'ettiide tobbettanaadan udite.

Maado mishshaa;-

Pootatuu, misilatuwa ,k'onc'c'issatuu, postteratuu, chartratuu, zatatuu ,pilashi karddatuu, melatissowanttu T/M/D biletsa malaatatu.

Bidetsaa /yegetsaa/

- ◆ Woraa medosatuu muussa yuushshuwan T/M/D tobbetteedentto d'iishissite.
- ◆ Woraa medosatuu de'ussaa hanotaa paattionntto kaallite.
- ◆ Woraa do'atoo /medosatuu duma eeshshaa k'onc'c'issiiino.tto yiggite.
- ◆ Woraa medosatuu go'aa T/M/D odi gelissionntto be'ite.
- ◆ Haasaya meegatuwa ootsi bessionntto kaallite.
- ◆ Woraa do'atuwa asuntsaa T/M/D suure seegionntto d'iishissite.
- ◆ Woraa medosatuu bessiya misiliya malata sunsa sunsaanna dabboyowaa be'ite.
- ◆ Misiliya k'onc'c'issuwan zemppedda kitatuwa T/M/D paattionntto kaallite.
- ◆ Woraa medosatuu barenttu de'ussan dummatiyaawa ereeddionntto yiggite,
- ◆ Woraa busettsay woraa d'atoo ganggussa gaaso gidiyawa odi gelissionntto be'ete,
- ◆ Pac'ceedda haasaya meegatuwa kuntssan

T/M/D ootsiinontto yiggite.

Shempuwa Ichchshuwa dooyissatuwa zaaruwa .

Timirtte Laa”a

Dooyissa Itta

1. Wore
2. wore
3. Tuma
4. wore
5. wore

Dooyissuwa Heezza

1. Tuma
2. Wore
3. Wore
4. wore
5. Tuma
6. Tuma
7. wore
8. Tuma
9. Wore
10. Wore

Dooyissuwa oydda

1. C'	4. D
2. C'	5. B
3. A	

Dooyissuwa Usuppuna

1. C'	4. B
2. E	5. D
3. A	

SHEMPPO 6

WOGAA

Ha shemppuwappe naagettiya murutatuwa

Ha timirrtiyaappe siman tamaratuu:

- » Wogaa ayatetsaa T/M/D odi gelissiino.
- » Barenttonne heeraa wogatuwa T/M/D paattiino.
- » Maaddiyanne maaddenna wogatuwa shaakiino.
- » Heraa go'iya wpogaa minissanaw dayiino
- » Sissay metowanttu wogaa seelliyawan dooyaa shaakettiino.
- » Maaddiyaanne maaddenna k'ofa oyk'ka haasaya meegatuwa T/M/D
- » Pac'ceedda haasaya meegatuwa k'ontsaussana T/M/D oosettiino.

Giddobaa

- ◆ Wogaa ayatetsaanne wogaa ammanatuwa
- ◆ wogaa bessiya malaatatuwa, suntsatuwa, konc'c'issatuwanne peeshshatuwa
- ◆ k'aalatuwa geluwadan de'iya biletsaa .
- ◆ Nu wogaa wooti naagana bessii.
- ◆ Wogatuwaw konc'c'issuwanne naaguwa.
- ◆ Woniya wogatuwa henenna wogatuwappe shaakushsha.
- ◆ Suurenne suure gidenna haasaya meegaa.

Gishetta pereediya -8

Timirrtiya shiik'uwa

Astamaariyantto, galassa timirrti doommanaappe kase dentsetsiyawa gidanaw dooyaa ooshaa T/M/D oochchite. Ayfettiya malaatatuwa erissite. Huup'e kaaranna oyketta ayfettiya malaatatuwanne awu de'iya k'ofaa erissite. Wogaanna gakettiya ayfettiya wogatuwa malaatatuwa erissite. Wogaa ayatetsaanne hewaadanikka sissay dees'owanttu wogaa goode ayaa guussentto paatetesa immitr.

Shemppuwa gidдон itti itti timirrtiya shaakuwan shiik'eedda oosatuwa, s'eelaa nabbabuwa minissiya misiliya k'onc'c'issatuwanne tobbiyaw shiik'a ooshatuwa tamaratuu kifile gidдон maaran ootsannamala udite.

Tamaariya mas'aafan ha shemppuwa gidдон eoga hassayissiya k'ontsa nibaabiyanne wogaw s'aafeta "ta gadatteta otoratte" giya ginis's'uwa c'o'u giidenne lo'ya hanotan T/M/D nabbabussan tamaratuu tishshi giidenne akeekan kaalliinontto kaallite/geeddite/.Tamaratuwaakka c'ugan shaakkiide nibaabiya zari nabbabanaa mala udite. Nibaabiyakka oysa keena akeekeddinontto oochchite.

Nibaabiya baaso udiide itti itti timirrtiya shaakuwansiik'eedda dooyissatuwa azazuwadan kifile gidдон selleninne c'ugan oosisite, Tamaratuu dooyissuwaa ootsowaappe siman aramuwa immite.

Nibaabiya kaallan kaallan adarssuwa adarssuwan nabbabana mala udiide akeeko k'ofaa barenttu k'ofan T/M/D k'onc'c'issanaadan udite. Tamaratuu dooyissuwa ootsowaappe guyyiyan aramuwa immite.

Nu gadiya dumma dumma wogatuwa eeshshaa bessiya dumma dumma misiliya be'anaadaninne be'owaa T/M/D k'onc'c'issanaadan udite.laa''a gidiidenne c'ugan gidi go'iyanne k'ohiya wogaa barenttu eriyawa keena wogaa go'aninne k'ohan palumettana mala udite. Dagan woy c'ugan gidiide barenttu dosiya wogaa k'ommotuwan haasayaa udanaadan miikkissite. Tobbiyaw shoobbiya ooshaa go'ettiide tamaratuu laa''a laa''a gidiide T/M/D tobbettanaadan udite. Ooshatuwa bolla oosetta koshiya timirttiy immite.Tmaaratuu ooshaa T/M/D oochchanadan ootsana mala minissite. Pereediya go'aa bolla peesha ayatettiya malaatatuwan lagge k'aalatuwa ssaaleeddan s'aafiide T/M/D kuushsha/ wursetsaa/ zaaretsuwa udite.

Akeekissuwa:-

Asttamariyantto;- Ha pereediya ay k'ofaa laamet-tanawukka T/M/D go'ettite.

Ayfettiya malaatatuwa:-

Wogaw,k'ohiya, go'iyaa, wogaa mayatuwa, wogaa kumatuwa wogaa gufatuwa, wogaa soyssuwa maadetusaa ,bonchettussaa, danddayettussa ,bullachchaa, maaraa, Ittipetetsaa gaketetsaa, baalaa gezziya (zooziya gad'aa burk'k'a'a) heeaa anjuuwa ,Iddiriya , uk'k'ubiya.

Paatetsaa:-

Wogay ittipetetsa kawotetsa timirttiyawa saynisiyanne wogaa shiik'atuu (yunesko) I.E.A 1982 M.L mekisikkon udiidda fghiik'uan wogaa s'eelliyawan gakettedda k'ashuu hawaadan yaagee.

“wogay asaa nay asaana'atetsanne gaasuu de'iyaa med'etaa gidanaadan danddayisseeddawe woy hara med'etaappe shaakkanaw gidissanawa baso allaallatuwa uykka med'a k'ofaa. Itti gade asay hara gade asaappe shaaketti erettiya de'uwa shoray /zaybatuu / ammanatuu, tiwutatuu, ubbanna mishshshaanne waagandduwa duretetya kuuyetti-yawe wogaa giddona.”

Wogaa yeletaappe yeletay nu aawotuwaappe laatitaya wogaanne maaraa gidoode , itti gade shaluu dumma oonatetsa k'onc'c'issuu ,dumma dumma malaa shiik'uu, s'eelliyawanta yaarechchiyaba , puulatetsaanne maalaliya imotaa.Itti gadiya mayiya k'umaa kasuu , laytsa baalaa bonchuu , durs-saa k'ommotuu wogaw baaso dendo giddode itti gade asay haraappe dummatiyaawa oonatetsa mal-

laa med'd'ee. Leemiso Geze heeran de'iyaa derii gad'asan de'iyaa deriyaappe wogaaninne de'ussaa hillan hanowaa mala gidinttonne dummatee.

Nu Top'p'atta biittaa s'eessaappe pudeha baggan-na ,Afirikkan dolan bagga kifiliyan beettiyanno Bare s'alali 13 agenay bare poayduwanna de'iyaa gadatto. Zare zanggaaraa c'oratetsadan doona, mayan ,ittippetetsaa gaketetsan , bullachchan yeekuwa maaran ,dabboyuwa oosuwan ,akkamuwan ,golliya kees'aa, k'umaa kasan , muussaninne melatiyabatuwa ubban loytsi shoppu geedda wogaa buk'uratuu de'iyaa gadatto.

Wogaa k'ommotuwa	
◆ Bullachchaa	◆ Kushiya hiillan loosuwa/
◆ Ittipetetsaa gaketetsaa	◆ Bonchecho baalan bonchchhussan
◆ Dabboyuwa	◆ Yetsaa miishshatuwan
◆ De'iyaa keetsaa kees'aa	◆ Mayan
◆ K'umaa kasuwa	
◆ muussan	

Asttamaariyantto, k'ommonna shiik'eedda wogaanne wogaa k'ommotuwa dendo udiide dumma dumma zare zanggaazatta tamaratoo T/M/D tobbettanaadan udite.

Go'iyaa wogaa	K'ohiya wogaa
◆ Ittipetetsaa	◆ Wodii gakkenna soyzzuwa Horuwa
◆ Iddiriya	◆ murunnuwa
◆ Uk'k'ubbiya	◆ murana asho gaketetsa polussaa
◆ maadettussaa	◆ suuseyiyabatuwa go'ettussaa
◆ wogaa mayotuwa	◆ puultatetsawunne ammanoo giide bolla kuussa miishshan p'alk'k'ussa.
◆ zawiya	

Astttammariyantto 'ommonna shik'o go'iyanne k'ohiya wogatuwa baaso udiide tamaratuu T/M/D tobbettana mala udite.

Maado miishshaa.

Pootatuu misilatuu, postteratuu, chartaratuu/
zaratuu pilaashi karddatuu, melati med'ettabatuu
T/M/D biletsaa malaatatuu.

Yigetsaa;-

- ◆ wogaa ayatetsaa T/M/D odi erissinonto yiggite.
- ◆ Barenttu heeran wogaa T/M/Dodiinontto d'iishiite.
- ◆ Lo"o wogaroo de'iya borinashshuwanne gaasu-
wa T/M/D odi erissinontto diishite.
- ◆ Iita wogaroo de'iya borinashuwanne sisetiyaba
T/M/D k'onc'c'issinontto dabitshite.
- ◆ Barenttu heeran de'iya sissay is'sowantto wogaa
leemisuwaninne diraaman bessanaw malawaa
kaallite.
- ◆ Lo"oo wogaa ittaappe shaakowa d'iishite.
- ◆ Misiliya k'onc'c'issuwan zemppedda kiitatuwa
T/M/D paattiinontto. Kaallite
- ◆ Malatiyanne malatenna haasayaa megatuwa
T/M/D ODIYAWA D'iishite.
- ◆ Top'p'iya dumma dummawogatuwa bessiya
misiliya T/M/D

Timirtiya laa''a

Dooyissuwa Itta

1. Tuma
2. Wore
3. Wore
4. Tuma
5. Tuma
6. Wore
7. Wore
8. Wore
9. Wore

Dooyissuwa Laa'a

1. Wogaa
2. Wogaanne maaraa
3. Gezzettiyasaanne gid'atiyasa
4. Bonchchettussanne danddayettussa
5. 13

SHEMPPO 7

K'OHIYA DOOYATUWA

Ha shemppuwappe ha timirttiyaappe siman

- » K'ohiya dooyatuwa ayatetsaa T/M/D odi gelissiino.
- » Barenttu heeran polettiya k'ohiya dooyatuwa T/D/M paattiino
- » Ayfettiya malaatatuwa oosuwa/Isseetatuwa/paattiino.
- » K'ohiya wogatuwa seelliyawan mura haasaya meegatuwa T/M/D odiino.
- » K'ohiya dooyaa oosatu akiya k'ohaa paatti T/M/D k'onc'c'issiino.
- » Pac'eedda haasaya meegatuwa kuntsussan T/M/D ootsiino.

Giddobaa

- ◆ K'ohiya dooyatuu akiya metuwa ,k'ohanne uunaa.
- ◆ K'ohiya dooyatuwa bessiya suntsatu ,k'onc'c'issatuwnne peeshshatuwa.
- ◆ Nu heeran de'iyaa k'ohiya dooyartuwa k'oonc'c'issussa .
- ◆ K'ohiya dooyatuwanna gakettiya ayfettiya malaatatuwa
- ◆ Keekanne Iita k'ofa oykka haasaya meegatuwa

Gishetta pereediya 12

Timirttiya shaak'uwa

Asttamarisantto , gallassaa timirttiya doomma-naappe sintsa dentsetsena mala dooyaa ooshaa T/M/D oochchite. Ayfettiya malaatatuwa eris-site. K'ohiya dooyaa oosatuwanne oyk'etta Ayfettiya malaatatuwanne med'a k'ofatuwa erisite

Ha shemppuwan itti itti timirttiya shaakuwan shiik'eedda oosatuwa ,s'eelaa nibaabiya dichchiya misiliya k'onc'c'issatuwanne tobbiyawa shiik'a ooshatuwa tamaaratuu kifile gidдон loytsi oysana mala udite.

Tamaariya mas'aafan ha shemppuwa gidдон k'ohiya dooyaa oosatu kaaletsiya wozanaanne / Akeekaanne /bollaa k'ohaa hassayissiya nibaabiya c'o'u giidenne biletta immiyawa gideedda ogiyan T/M/D nabbabussan tamaaratuu akeekaninne yuushshi k'opan kaalliyawa geeddite.

Tamaarastuwakka c'ugan shaakkiide nibaabiya shiri nabbanaadan udite . Nibaabiyakka woysa keena akeekeddinontto oochchite.

Nibaabiya baaso udiide itti itti timirttiya kifiliyan shiik'a dooyissatuwa azazuwadan kifile gidдон sellenne c'ugan oosissite. Tamaaraatuu dooyissuwa ootsowaappe siman aramuwa immite.

Nibaabiya kaallan kaallan adarssuwa adarssuwan nabbabanaadan udiide akeeko k'ofaa barentto doonaninne k'onc'c'issuwa maliyan T/M/D k'onc'c'issanaadaninne. Tobbettanaadan udite.

Tamaaratuu dooyissuwa ootsowaappe guyyiyan aramuwa immite ,tamaaratuu ooshatuwa T/M/D oochchanaadaninne zaaranaadan udite.

Kohiya dooyaa oosatuwa bessiya misilatuwa bessussan T/M/D k'onc'c'issanaadan udite. Ooshatuwa bollan med'etta koshshiya timirttuwa immite.

Tamaaratuu ooshatuwa T/M/D oochchanaadan mentsetsite.pereediya go'aa boplla peeshsha ayfettiya malaatatuwa lagge k'aalatuwa saleedan s'aafussan T/M/D bessussan wurssetsa woy kuushsha zaaretetsuwa udite.

Akeekissuwa:-

Astamaariyantto ha pereediya ay k'ofaa laamet-tussa udanaw T/M/D go'ettite.

Ayfettiya malaatatuwa:-

Oosatuwa dooyaa metuwa ,maara injjars-sa /k'ood'iya /k'anjjissussa, mac'c'a naanaa k'as's'araa/ dookaaliya/deemuwa chchaan a woy yuudetsaa, horuwa ,wode barentta soyzzuwa ,muran asho gaketetsaa polussaa, haruwa, haruwa oyt-siyabatuwa badinechchaa wooc'etsaa ,panetsaa, mac'c'a naanaa p'anetsaa , k'eeri naanaa p'antsaa, k'ohiyawa ,tugaa, maaraa makkalaa.

K'ohiya dooyaa oosatuwa;-

Paatetsaa:-

K'ohiya dooyaa oosatuwa geetettiyawanttu itti heeraa asaa gidдон s'ap'uwa yeddiide daasheedda k'ohaa k'aalettiyanne go'enna oosuwa dooyatuwa. Itti itti k'ohiya dooyaa oosatu adussa wodiya gam'owoo wogaadan paadettoode beettee, Gujankka k'ohiya dooyaa oosatu ammanuwaw itti kifile gifi paydettiya , Ittippe de'iya asaa gidдон zaari zaari polettiidde adussa wodiya gam'ana danddaye.

Ha'i wode k'ohiya dooyaa oosatu ubbanna diggettannan attooppene , hawaa yuushshuwan duusi bantta timirttiya imetti de'iya c'ora kohiya dooyaa oosatu d'ok'k'a hanotan guujjiidde buussaa bollan de'ee

K'ohiya dooyaa oosatuwa geetettiyawanttu.

Leemiso;- (wode barentta soyzzuwa ,mac'c'a naanaa dookaliya, badinechchaa wooc'ussaa, horuwa, wolk'k'a asho gaketetsaa polussaa, haruwa, haruwa oytsiya yewatuwa go'ettussaa pulatet-sawunne ammanoo giide bollaa kuussa miishshan p'alk'k'ussaa.

K'ohiya dooyaa oosatu kaaletsiya k'ohay

- ◆ Bollaanne kahaa k'ohaa gatsee.

- ◆ Soyasaanne itti heeraa asaa gidдон de'iya suure gaketetsa shaawee.
- ◆ Buzon , soyasan ,gadiya shaluwa bolla k'ohaa kaaletsee.
- ◆ Dichchawunne hiilohaw d'ube gidee.

K'ohiya dooyaa k'onc'c'issiya k'aalatuwa	
◆ Mara ins's'arssaa k'ans's'issussa	◆ Wogaac'iya
◆ mac'c'a naanaa k'as's'aaa	◆ Murunuwa
◆ Horuwa	◆ Dongguwa
	◆ Mac'c'a naanaa p'antsaa

K'ohiya dooyaa oosatuwa te'anaw zaaruwa k'

- ◆ Itti heeraa asaa tamarissussa
- ◆ He allaalliyaw gidiya markka gakussaa
- ◆ Muraalseeraa/ teetsaa imussaa
- ◆ Mac'c'awantta p'antetsaa te'ussaa.
- ◆ Keeri naanaa p'anetsaa geeddussa

Astamariyantto ,k'ohiya dooyaa oosatu ahiya metatuu ha k'ohiya dooyaa oosatu wooti te'anentto tamaaratuu T/M/D c'ugan tobbetta-naadan udite.

Suntsaa Konc'c'issiya k'aalatuwa

Suntsaa k'onc'c'issiya k'aalatu /sunk'k'atu/ suntsaappe kaseti yiide suntsa k'onc'c'issiya ,poo'issiyawantta.

Leemiso -

- ◆ Daneeli timirttiya k'ara tamaare.Ha haas-aya meegaa gidдон "tamaare" giyawe suntsa "ka'ara" giya konc'c'issiya k'aalan poo'issettowo Daaneeli k'ara tamaare gidowa odi gelissee.
- ◆ Lee'o naatta nu kifliya tamaratto. C'ors naanatuwa giddoppe lee'o gidaanna hawaadan dummatanaadaninne darssa konc'c'anaadan haneedda.
- ◆ He gishshaw k'ara nne lee'o geetettiya k'aalatu suntsatuwa konc'c'issowan geetetti seegettiino.

Maado miishshaa

Pootatuu, misilatuu ,postteratuu, charttatuu / zaaratuu pilaashi karddatuu, melati med'ettabatuu T/M/D biletsaa malaatatuu.

Yegetsaa

- ◆ Barentu heeran polettiya k'ohiya dooyaa oosatu T/M/D paatettowa d'iishshite.
- ◆ K'ohiya dooyaa oosatu akiya k'ohaa paatetsan T/M/D k'onc'c'issuwa danddayowa yiggite.
- ◆ K'ohiya dooya oosatuwa hanotaa diraamaadan suure T/M/D bessiinontto kaallite.
- ◆ Pa'ceedda haasaya meegatuwa kuntsussan T/M/D ootsiinontto biddite.
- ◆ Misiliyan zemppeedda kiitatuwa T/M/D paattiinontto kaallite.
- ◆ K'ohiya dooyaa oosatuwa geetettiyawanttu ayaa ayentto T/M/D paattiinontto d'iishite.

Shemppuwa laappunwa Dooyissuwa Zaaruuwa.**Timirttiya Laa'a****Shaakuwa Itta***Dooyissuwa Itta*

1. 14
2. 5
3. Asaa kashaaninne oge doonan
4. Heezentsa kifile
5. Heezzuwa

Dooyissuwa Laa'a

1. B	4. A
2. D	5. D
3. C'	

SHEMPPO 8

WOGAA KAASSATUWA

Ha shempuwappe naagettiya murutatuwa

Ha ti,irttiyaappe siman tamaaratuu;-

- ◆ Barenttu heeran c'ora wode kaa'ettiya wogaa kaasatuwa T/M/D odi gelissiino.
- ◆ Wogaa kaassatuwa eeshshatuwa T/M/D paattino.
- ◆ Malaatatuwanne haasaya meegatuwa go'ettus-san wogaa kaassatuwa T/M/D k'onc'c'issiino.
- ◆ Wogaa kaassatuwanne gakettiya malaatatuwa go'ettiino.
- ◆ Dumma dumma suntsaanne peeshshuwa k'onc'c'issatuwa go'ettiino.
- ◆ Pac'ceedda haasaya meegatuwa kuntsussan T/M/D ootsiino.

Giddobaa.

- ◆ Woga kaassatuwa
- ◆ NU heeran darowode kaa'ettiya wogaa kaassatuwanne kaassaa miishshatuwa.
- ◆ Wogaa kaassatuwa k'onc'c'issiya suntsatuwa ,sintsa k'onc'c'issuwanne malaatatuwa
- ◆ Wogaa kaassatuwa k'onc'c'issuwanne kaassaa maaratuwa
- ◆ K'aalaa geleuwdan de'iya biletsaa.
- ◆ Suntsaanne peeshshuwa oyk'ka haasaya meegatuwa

Gishetta pereediya - 8

Timirttiya shiik'uwa

Astamaariyantto, timirttiya doommanaappe sintsa dentsetsiyawa gidanaadan dooyaa ooshaa T/M/D oochchite.

Ayfettiya malaatatuwa erissite. Huup'e kaaraanna oyketta ayfettiya malaatatuwanne med'a k'ofaa erissite.

Shemppuwa garssan itti itti timirttiya shaakuwan shiik'a oosatuwa, s'eelaa nibaabiya minissiya misiliya k'onc'c'issatunne tobbiyaw haniya /shiiko/ ooshatuwa tamaaratuu kifile gidдон maaran loytsi ootsanaaddan udite.

Tamaariya mas'aafaa ha shemppuwa gidдон wogaa kaassaa haassayissiya nibaabiya c'o'u goodenne biletsay de'iya ogiyan T/M/D nababuuusan tamaaratuu akeekaninne yuushshi k'opussan kaalliinontto geeddite. tamaaratuuka c'ugan shaakeetti nibaabiya shiretti nabba banaadaan udite .Nibaabiyakka woysa keenaa akeekeddinontto oochchite.

Nibaabiya baaso udiide , itti itti timirttiya shaakuwan shiik'o dooyissatuwa azazuwadan kifile gidдон selenne c'ugan oosissite. Tamaraatuu dooyissuwa ootsowaappe siman aramuwa immite.

Nibaabiya kaallan kaallan adarssuwa adarssuwan nabbanaadan udiide untu akeeko k'ofaa barenttu doonan k'onc'c'isuwa maliyan T/M/D k'onc'c'issana mala udite. Tamaaratuu dooyissuwa ootsowaw

Enno giya tamaaratuwa barentto dosiya /danddayiya wogaa kaassaa kifile gidдон bessanaadan shoobbite .Wogaa kaassatuwanne eeshshaw k'antsa paatetsaa imussan ayfettiya malaatuwa erissite ,Tamaaratuu barentu heeran ubba gede

haniya wogaa kaassaa eeshshaanne kaa'ettussaa k'onc'c'issana mala udite.

Tamaaratuu ooshatuwa T/M/D oochhanaadan mentsetsite .Biraad'iyaa pidolatuwa nabbabiide lagge malaatatuwa tobbeetanaadan udite. Pereeddiya go'aa bolla peeshsha ayfettiya malaatatuwa lagge k'aalatuwa saleeddan s'aafussan biraad'd'iyaa pidolatuwaanne T/M/D bessussan kuushsha zaaretsuwa udite.

Akeekissuwa;-

Astamaariyantto ha perediya ay k'ofaa laamussaa udanaw T/M/D oochite.

Ayfettiya malaatatuwa:-

Gennuwa kaassaa ,wogaagw ,paraa gallipissuwa,k'ililiboshi wodoruwa dapuwa, gabas'aa. Suuppabatuwa kaa'ussaa,tamaarabiya be'awantuu, gaadiya bolla gupaa.

Paatetsaa-

wogaa kaassatuwa

Asay barenttu de'iyaa heeraadan .Ittippe de'iyaa asaadan doonaadan ,ammanuwaadaninne dooyan dumma dumma wogaa kaassatuu de'ana danddayee, Ha kaassatuukka asay bare laytsaa detsaadan matumaadan dummati selleenne c'ugan gidi kaa'iino.

Wogaa kaassatuu dummatowaadankka asaa na'aw dumma dumma go'atuwa immiino. Ittippetetsaa gaketetsaa minissiino, barena ammanettussanne ittippetetsa oosuwa wozanaa dureyee , bollawoy dibba mintetsaa demissee.

Naanay barenttu heeraadan ,doonaadan , matumaadaninne ammanuwaadan dumma dumma kaassatuwa kaa'iino.

Leemiso;- gabas'aa ,kiliilibooshiya , saynynyo mask'k'aynyno, gaadiyan gupaa, kaysuwanne polisiya, tookki apussaa suuppabaa kaassa , Tamaarabiya bo'oyte, kuukkuluwa , k'osetaanne hewaa melatiyawantta c'ugan selle gidi kaa'iino.

Wogaa kaassatuwa	
Ta maarabiya be'awaanttu	Gabas'aa
Gadiyan gupaa	Dilk'k'i mooshiya
Kaysuwanne polisiya	K'iliili booshiya
Gennuwa kaassaa	Suuppabaa kaassaa

Wogaa kaassaa go'atuwa.

- ◆ Gaketetsaa dichchanaw
- ◆ Barenan ammanettussaa
- ◆ Ittippe gidussaa kaahaa dureyan /darssanaw
- ◆ Asatetsaa /bollaa minissanaw
- ◆ Dibbaa minissanaw
- ◆ Baattalanaw

Astamaariyantto, wogaa kaassatuwanne go'aa s'eelliyawan tamaaratuwa c'ugan shaakkiide T/M/D ooshetti ooshetti tobbettanaada udite.

Maado miishshaa:-

Pootatuwa, miisilatuwa ,posteratuwa,charttatuwa/zaratuwa.pilashi karddatuwa, melati ,med'd'ettabatuwa, T/M/D malaataa biletta mas'aafaa

Yigetsaa

- ◆ Barenttu eriya wogaa kaassanne kaa'ussaa T/M/D k'onc'c'issinontto d'iishite.
- ◆ Dumma dumma suntsaanne peeshshuwa k'onc'c'issatuwa go'ettussaa haasaya meegatuwa T/M/D med'd'iinontto kaallite.
- ◆ Barenttu heeran ubba wode kaa'ettiia wogaa kaassatuwa T/M/D odi gelissinontto be'ite.
- ◆ Wogaa kaassatuwa eeshshatuwa koshshiya hanotan T/M/D paattinontto be'ite.
- ◆ Misiliya zemppeedda kiitatuwa T/M/D paattinontto d'iishite
- ◆ Pac'ceedda haasaya meegatuwa T/M/D kuntsiinontto yiggite.
- ◆ Biraad'd'iyaa pidolatuwan shiik'iyaa kaalatuwa laagge malaata maaran T/M/D bessinontto

Shemppo Hosppunwa Dooyissuwa zaaruwa.

Timirttiya KLaa'a

Shaakuwa Laa'a

Dooyissuwa Itta

1. Tumaa
2. Wore
3. Tuma
4. Wore
5. Tuma
6. Tuma

Dooyissuwa Heezza

1. Attumawanttukka Mac'awanttukka
2. Hanowaa keena koosiyanne k'orkkiya
3. Koc'iyaaawa
4. Koosiyaa laaliide
5. K'oc'iyawantta dechchanaw
6. Ginayussaa/k'arayussaa/
7. Bilatetsaa
8. Dosettiyawe
9. Mulimuc'ussaa
10. Lo'anaadan

SHEMPPO 9

TOSSAA

Ha shemppuwappe naagettiya murutatuwa

Ha timirtiyappe siman tamaaratuu;

- » Tossaappe beettiinna go'aa T/M/D odi gelissino.
- » Tamaariissiya woy timirttiya immiya tossatuwa T/M/D tossiino.
- » Barenttu eriya tossaa T/M/D beessiino.
- » K'aalaa bilaa k'ommotuwabaa T/M/D tobbettiino.
- » Tossaa koshshussaa T/M/D haasayiino.
- » Mise malaatatuwa k'aalatuwanne dabboyiino.
- » Paac'a haasaya meegatuwa kuntsussan T/M/D ootissiino.

Giddobaa;

- ◆ Tossaa ayatessaanne go'aa
- ◆ Sunsaanne sunk'k'ua oyk'ka haasaya meegatuwa
- ◆ Nu heeran ubbawode odettiinna tossatuwa.
- ◆ Tossaatuwa konc'c'issuwanne go'ettuwa.
- ◆ K'aalaa bilaa k'ommotuwa
- ◆ Tossaa beessiya suntsatuwanne konc'c'issuwa.
- ◆ Konc'c'issatuwanne peeshshatuwa beessiya malaatatuwa.

Shetta pereediya - 9

Timirttiya shiik'ua

Astamaariyentto, gallassa timirttiya doomma-naappe sintsa dentsetsanaadan dooyaa T/M/D oochite. Ayfettiinna malaatatuwa erissite. Tossaa ayatessaanne tossay odettiinna hanotaa hewaadanikka tossaa s'eelliyaa ayfettiinna malaatatuwanne med'a kofatuwa erissite.

Shemppuwa gidдон itti itti timirttiya shaakuwan shiik'a oosatuwa s'eelaa nibaabiya minissiya misilatuwanne tobbiyawa shiik'a ooshatuwa tamaratuu kifile gidдон maara ootsanaadan udite.

Tamaariya mas'aafan ha shemppuwa gidдон tossaa c'o'u giide biletsaa immiya ogiyan T/M/D nabbabussan tamaratuu akeekaninne yuushshi k'oppiide kaalliyawa geeddite. Tamaratuwakka c'ugan shaakkiide tossaa shiri nabbabanaadan udite.

Tossaakka woysa keena akeekeddinontto oochite.

Nibaabiya baaso udiide itti itti timirttiya shaakuwan shiik'a dooyissatuwa azazuwadan kifile gidдон sellenne c'ugan oosissite. Tamaratuu dooyissuwa ootsowan aramuwa immite.

Tossaa kaallan kaallan adarssuwa adarssuwa nabbabanaadan udiide akeekedda k'ofaa barenttu doonan k'onc'c'issuwafdan T/M/D k'onc'c'issanaadan udite. Tamaratuukka dooyissuwa ootsowan aramite. Tamaratuukka ooshatuwa T/M/D oochchanaadaninne zaaranaadan udite.

Barenttu eriya tossaa kifiliya naanaw T/M/D odanaadaninne tobbettanaadaninne tobbettanaadan udite. Laa'u k'aalatuwaw mise biletsay (malaayay) de'ana danddayiyaawa k'onc'c'issite .Tobbiya shoobbiya ooshaa oochchussan tamaaratuu waatsan waatsan gidiide T/M/D tobbettanaadan udite. Ooshatuwa bolla med'etta koshsiya timirttiya immite.

Tamaaratuu ooshatuwa T/M/D oochchanaadan mentsetsite. perediyan go'aa bolla peesha ayfettiya malaatatuwa lagge k'aaltuwa saleedan s'aafus-san T/M/D bessussan kuushsha zaaretsauwa udite.

Akeekissuwa;-

Asttamaariyantto, ha pereediyan ay k'ofaa laamet-tussaa polanaw T/M/D go'ettite.

Ayfettiya malaatatuwa:-

Tossa, kiitaa, kandduwa, era, c'inc'c'atetsa, bilaa makkalaa ,gins's'uwa, k'aalaa blaa, yafaras's'uwa ,miichchiyaawa kayyoyiyaawa ,dagantsiyaawa,

Paatetsaa:-

Tossaa, Beni wode woy gallassaappe itti gallassi ittisan Ebelanne Ebela geetettiyawanttu Laa'u gee asatuu de'iino. Hawaa hawaa melabaa poleeddino .Hewaappe hawaadan haneeddino hawan geleeddino , wurssetsankka hawaa melabay gakkedda yaagiide odettiyanne sintsa biya oduwa.

Dooringgiya;- Oochchiyanne Ooshettiyawaa gidдон udettiya naanaa guugiya poshanaw /kuusissanaw/ barenttu heeraa eranaadan k'ofaa zawaa aassanaw asaa medosaanne med'etaa dumma dumma eeshshaanne med'aa akeekanaada udettiya annac'c'iyaa ayyaanay beettiya ooshaanne zaaruwa k'aalaa bilaa. Ha k'aalaa bilay oochchiyanne gido ooshettiyawaa danddayuwanne yuushshi k'ofussay heeran polettiya oosatoo med'etawunne asaa eeshshatuwaw beegotetsaa oochchee.

Tewuneetiya ; - Bare eeshshay de'iyaa itti adarssuwa mac'araa Tewuneetii dooretta itti heeraa sasaa hanotaa bessussaa maaran heera adarssatuwa mac'araappe k'os's'iyaa c'inc'c'atetsaa eeshshay de'ee. Tewunetii adarssanchchan woy s'aafiyanan tewuneetii dooretta nu'' asaninne wodiya zawan de'uwa maaraa oosuwan madirakiyan /gutaran/ shiishshiyawa

Leemisso haasaya;-

Ittippe de'iyaa asay dooyan mayetto ogiyan med'ettiya k'antsanne mal''iya k'aalatuwan k'antsan odettiya gum'etta c'iimmo k'ofaa oyk'k'a k'aalaa bola k'ommuwa.

Dentsuwa /gins's'uwa/;- Doonaa haasayaa wogaa naagenna dummatiya ogiyan yafarans's'atuwan shiik'iide soy shoc'iidenne soylaaliidde shiik'iyaa s'aafuwa, Gins's'uu guutsan mal''iyanne guutsaa k'aalatuwan wolk'k'aama malabaa kahaa bonchchna danddayiya ogiyan shiishshee. Gujankka eeduwa hoochchoyussayenne barekko zaarussaa wolk'k'aya de'iyawo nu kahaw mata.

Peliis'heetso Haasaya;- K'aalatuwa woy Turatuwa go'ettiide beni/kasenna/ de'iyaa biletsaappe dummatiya biletsaa immanaadan udi go'ettiya k'aalaa billa k'ommuwa.

Maado Miishshaa;-

Pootatuwa, misilatuwa postteratuwa Chartatuwa, zaaratuwa, pilashi karddatuwa, melati med'ettabatuwa . T/M/D malaata biletsaa..

Yigetsaa;-

- ◆ Tossaa koshshussaanne go'aa T/M/D K'onc'c'is-siinontto yiggite.
- ◆ Nibbabeeddanne eriya tossaa kiitaa barenttu ogiyan T/M/D odiinontto be'ite.
- ◆ Tossatuwa T/M/D tossiinontto yiggite.
- ◆ Unttuntu kifiliya laaggetsatuu shiishsho tossaa bolla tobbiya udeeddinontto d'iishite.
- ◆ Hassaya meegatuwa kuntussan T/M/D maara bessiinontto yiggite.
- ◆ Misiliya zemppeedda kiitatuwa T/M/D paattii-nontto kaallite.

Shemppuwa udduppuuwa dooyissatu- wa zaaruwa

Tossaa Itta

Timirttiya Laa'a

Dooyissuwa Itta

1. Tuma
2. Wore
3. Tuma
4. Tuma
5. Tuma
6. Tuma
7. Wore
8. Tuma

Dooyissuwa Laa'a

1. B	5. A
2. A	6. D
3. D	7. B
4. C'	

Dooyissuwa Heezza

1. Mod'd'a deeshsha koliya
2. Murunnatuwa
3. Shukkeeddino
4. Erokko Maare!
5. Murunniyawa

Tossa Laa'a

Dooyissuwa Laa'a

1. Ogoruwa
2. Shankkaa
3. Pirdda/seeraa
4. Waas'i
5. Tuc'ettooppe

Timirttiya Heezza

Dooyissuwa Laa'a

1. Maahi
2. Shankkanchchay
3. Goshshanchay
4. Goshshanchay
5. Maahii
6. Goshshanchay
7. Maahii
8. Goshshanchay
9. K'aratta
10. K'arattaa

SHEMPPO 10

TEWUNEETIYA

Ha shemppuwaappe naagetiya murutatuwa

Ha timirttiyaappe guyyiyan tamaaratuu;

- ◆ Tewneetiya go'anne koshshussa T/M/D odi gelissiino.
- ◆ K'antsa k'antsa tewuneetatuwa T/M/D ootsusan kifiliya lagetsatuwaw bessiiino.
- ◆ Malaatatuwaanne haasaya meegatuwa go'ettiide se'elledda tewuneetiya kiitaa barenttu konc'c'issuwan T/M/D paattiino.
- ◆ Oochchiya haasaya meegatuwa T/M/D med'd'iino.
- ◆ Pac'eedda haasaya meegatuwa kuntsussana T/M/D ootsiino.

Giddobaa;-

- ◆ Tewneetiya ayatetsaa, koshsussaanne go'aa
- ◆ Tewuneetiya eeshshatuwa
- ◆ Tewunettiya bessiya malaatatuwanne sintsa konc'c'issatuwa
- ◆ Iraaddoniya diraama
- ◆ Televizhiiniya diraama
- ◆ Oochchiya haasaya meegatuwa med'ussaa.

Imettedda pereedii - 9

Timirttiya shiik'uwa

Asttamaariyantto, gallassaa timirttiya doomma-naappe sintsa beegotsana mala dooyaa ooshaa T/M/D Oochite. Ayfettiya malaatatuwa erissite.

Tewuneetiya ayatetsaanne eeshshaa beessiya ayfettiya malaatatuwanne med'a k'ofaa erissite.

Ha shemppuwa gidдон itti itti timirttiya shaakuwan shiik'eedda oosatuwa s'eelaa nibaabiya dichchiya misiliya k'onc'c'issatuu tobbiyawa shiik'o ooshatuwa tamaaratuu kifile garssan maaran ootsanaadan udite.

Tamaariya mas'aafan ha shemppuwan c'uganinne selle nabbabuwa s'eelliyawan shiik'eedda tewuneetiyan k'aatsaa tamaaratoo miikkiyanne bilettaa immiya ogiyan T/M/D nabbabussan tamaaratuu akeekaninne yuushshi k'ofussan kaallinonttonne geeddite. Tamaaratuuwa c'ugan shaakkiide nibaabiya shiri nabbabanaadan udite. Nibs=aabiyakka woysa keenaa akeekeddinontto oochchite. Tamaaratuuwa itti batissite.

Nibaabiya baaso udiide .itti itti timirttiya shaakuwan shiik'o dooyissatuwa azazuwa maaran kifile gidдон sellenne c'ugan oosissite. tamaaratuu dooyissuwa ootsowan aramite.

Nibaabiya kaallan kaallan adarssuwan adarssuwan nabbabanaadan udiide akeeko k'ofaa barenttu doonaninne k'onc'c'issuwa kachan T/M/D k'onc'c'issanaadan udite. tamaaratuu dooyissuwa ootsowaan aramite .Tamaaratuuukka ooshatuwa T/M/D Oochchanaadan ,zaaranaadaninne tobbetanaadan udite.

C'ugan shaakettiide tamaaratuu barenttu tewuneetiya shiishshanaadan miikkisite. Tewuneetiyan ooyetta ooshatuwan T/M/D zaarete. Tewuneetii aatsiya kiitaa T/M/D paattanaadan udite.

S'aafuuwa bilaa s'eelliyawan paatetsaa immite. S'aafuuwa bilaa safuwa

Commotuwa leemisuwadan tamaratoo T/M/D k'onc'c'issite oochchiya haasaya meegatuwa wooti med'ettintto leemisuwan T/M/D odi gelissite .pereediyen go'aa bolla peesho ayfettiya malaatatuwa lagge k'aalatuwa saleedan s'aafus-san birad'd'iya pidolatuwanne T/M/D bessussan kuushsha zaaretusuwa udite.

Akeekissuwa;-

Astamaariyantto, ha perediyan ay k'ofaa laamus-sakka polanaw T/M/D go'ettite.

Ayfettiya Malaatatuwa:-

Madirakiya ,ootsiyawa (tiyatiriya ootsiya c'inc'aasaa) tarikiya oosuwa, haasaya ,adarssanch-cha ,sisiyawaw/be'iyawa, giigissawa ,kiitaa , tewuneetiya/tiyatiriya, kaatsaa,diraama taariki-yawantuwa,

Paatetsaa:-

Tewuneetiya tumu salao gupantsatuwan de'iya yewuwappe duuk'ettiya taarikiya baaso udi s'aafettiyawa giddode asatuu duraama garssan odetta taarikiyawantuwa kochchiide asaw madirakiyan kaa''iyawanttu, bessiyawanttu kaatsaa. Asatuu madirakiyan asaappe sintsanna gidiidenne taarikiyawantuwa kochchiide kaa'oode kochchet-tawanttu suntsay ,taarikiinne eeshshay diraama suntsaa taarikiynne eeshaappe attin itti izaawuwa gidenna, He gishshaw tewuneetii, beettiya salosan baasetti pulttiya med'aa oosuwa giddode,asatuu tewuneetiyan misilettiya taarikiyawa kochchiide madirakiya bolla asaw shiik'iya k'aatsaa.

Tewuneetii;-

asaa dichaw woy laamiyaw beegotsanaw tamaratuwa timirttiyan minn anaadanne gadiyaw lo'o asa gidanaadan ,pantatoo balawoy iita haru-waappe haakkiide gadiya dosiyawantta, minatu-wanne kaappotetsay sisetiyyawantta gidanaadan udanaw tamarissiya , naagettanaadaninne k'ohaa bessiya biletsaa.

Tewuneetiyan asatuu mayaa, muussaa ,maaraa bonchchussaa commuwanne ammanettussa, doonaa,c'inc'c'atetsaa yetsaa,kushiya hiillaa dooyaa, kumentsan wogaa,haraw erissiya cinc'c'atetsaa,

Kaalaa bilaa;-

guussay k'aalan shiik'iya baressa giya adarssan chchay bantta asay gallassa gallassa haasayan ,

oosuwan de'uwaa garssan go'ettiya adarssuwa mac'aratuwa.

Kofaa laamiya woy Haasayaa:-

- ◆ Haasayaa /k'ofaa laamuu/lagetatuwa woy ant-settiya laa'u woy laa''uwappe dariya asatuwa ppe dariya asatuwa gidдон bare k'ofaa laamet-tussa.
- ◆ K'ofaa laamettussay bare k'ofaa k'ofaa laamet-tussaa.
- ◆ Dumma dumma allalliyan k'ofa laamettussay polettana danddayee.
- ◆ K'ofay laamettoode ittu haraawa guuji hayzzana koshshee,
- ◆ Itti asay k'ofaa betsana gakkanaw danddayana / ashkktetsan hazzana bessee.
- ◆ K'ofaa laamussan gelennaw de'ooppe oochchus-say bessee.

Astamaariyantto, tamaariya mas'aafan shiik'a k'aalaa tewuneetiya baaso udiide tamaratumala-tiya tewuneetiya ootsussan kifiliya garssan bessan-aadan udite.

Maado Mishshaa;

Pootatuwa, misilatuwa, postteratuwa/charttaratu-wa/ zaaratuwa, pilashi karddatuwa, melati med'et-tabatuwa,T/M/D biletsaa malaataa.

Yigetsa

- ◆ Tewuneetiya koshshussanne go'aa T/M/D odi gelissinontto kaallite.
- ◆ Tewuneetiya gidдон de'iyabatuwa akeekeddinontto biddite.
- ◆ Barentto ogiyaninne med'an k'antsa k'antsa tewuneetatuwakessaw hoochchotteeddinontto kaallite.
- ◆ Be'owaanne eriya tewuneetiya kiitaa T/M/D paattinontto d'iishite.
- ◆ Unttu kifile laggetsatuu shiishiya tewuneetiya be'iide T/M/D k'ofaa immiinontto yiggite.
- ◆ Misiliyan zemppa kiitatuwa Tewunetiya mala k'onc'c'issinontto kaallite.
- ◆ Haasaya meegatuwa kuntsussan T/M/D maaran bessinontto yiggite.

- ◆ Oochchiya haasaya meegatuwa T/M/D med'd'iino.

Shemppo tammuwa dooyissuwa zaaruwa

Timirttiya Laa'a

Dooyissuwa Itta

1. Ichchesha
2. Mas'aafanne s'aafiyawa
3. Nabbaboode
4. Oyddatu/oyddu
5. Nabbaboode /nabbabide'iidde
6. Ufassaa /nashechchaa/ k'onc'issoode
7. Mentsi/ zik'k'issi
8. Yellan galiya mentsi

Timirttiya Heezza

Dooyissuwa oydda

1. Eeliyasa
2. C'altto
3. C'altto
4. Ahimedi
5. Temesgeen
6. C'altto
7. Eeliyasa
8. Meskkuna
9. Asttamaariya
10. Asttamaariya.